

Henrik Gabriel Porthan ja tieteen avoimuus

Taina Saarenpää

Avoin tiede on 2020-luvun näkyvimpiä ilmiöitä ja arvoja tieteessä ja tutkimuksessa. Julkaisujen, tutkimusaineistojen- ja menetelmien, oppimisen ja oppimateriaalien sekä toimintakulttuurin avoimuuden on tarkoitus parantaa tieteellisen tiedon löydettävyyttä, saavutettavuutta ja käyttöä. Tavoitteena on edistää tieteen vastuullisuutta ja vaikuttavuutta. Kysymys ei ole vain ihanteesta, vaan avoimesta tieteestä on 2000-luvulla muodostunut yhteinen hanke, jota säädellään ja ohjataan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Myös tutkimusorganisaatiot ja rahoittajat ovat alkaneet vaatia tutkimustuotosten avoimuutta. Perustavana tausta-ajatuksena on, että julkisesti rahoitetun tutkimuksen tulee olla avoimesti saatavilla. Viime vuosina erityisessä valokeilassa ovat olleet tutkimusaineistot.¹

Avoin tiede liitetään vahvasti digitaaliseen aikaan, tutkimustuotosten avoimuuteen tietoverkoissa sekä avoimen tieteen liikkeeseen, joka pyrkii aktiivisesti ja näkyvästi edistämään avointa tiedettä ja tutkimusta nykyajassa.² Tieteen avoimuus ei kuitenkaan ole vain digitaalisen ajan ilmiö. Avoimen tieteen juuret ovat pitkällä historiassa, ja avoimuus voidaan käsittää laajempaan tieteen läpinäkyvyyteen ja tiedon välittämiseen liittyvänä ajatuksena ja tavoitteena, joka ei ole sidoksissa vain nykyaikaan ja nykyteknologiaan.³ Näitä

1 Ks. esim. *Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistus 2025–2030*, Avoimen tieteen koordinaatio, 2025, <https://doi.org/10.23847/tsv.1356>; Laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä 713/2021, <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2021/713>; EU Open Data Directive 2019/1024, <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1024/oj>; Katja Fält, "Tutkijoiden digitaaliset tutkimusaineistot ja datan avoin jakaminen digitaalisen humanismin kontekstissa", *Digitaalinen humanismi ja historiatieteet*, toim. Kimmo Elo, Turun historiallinen yhdistys, Turku, 2016, 39–75; *Tieto käyttöön. Tiekartta tutkimuksen sähköisten tietoaaineistojen hyödyntämiseksi*, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-989-9>. Tutkimusaineistolla tarkoitetaan tutkimuksessa tuotettua tai sen aikana hyödynnettyä aineistoa, johon tutkimustulokset pohjautuvat.

2 *Avoin tiede*, Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisen koordinaation sihteeristö & Tieteellisten seurain valtuuskunta, 2025, <https://avointiede.fi/fi> (viitattu 10.6.2025).

3 Ks. esim. Paul A. David, "The Historical Origins of 'Open Science': An Essay on Patronage, Reputation and Common Agency Contracting in the Scientific Revolution", *Capitalism and Society* 3 (2008:2), <https://doi.org/10.2202/1932-0213.1040>; Bastian Wolff & Daniel Schlagwein, "From Open Science to Open Source (and beyond): A Historical Perspective on Open Practices without and with IT", *Proceedings of the 17th International Symposium on Open Collaboration (OpenSym '21)*, eds. Gregorio Robles et al., Association for Computing Machinery, New York, 2021, Article 4, 1–11, <https://doi.org/10.1145/3479986.3479990>.

juuria tutkittaessa onkin syytä puhua yleisemmin tieteen avoimuudesta, ei avoimesta tieteestä.

Tässä artikkelissa tutkin Turun Akatemian kaunopuheisuuden professori Henrik Gabriel Porthanin (1739–1804) elämäntyötä tieteen avoimuuden näkökulmasta. Porthanilla on kiistatta valtava merkitys tieteen historiassa Suomessa. Hänet on vuosien saatossa nähty monen eri tieteenalan ja tutkimussuuntauksen uranuurtajana ja alkuun sysääjänä, jopa isänä.⁴ Useat tutkijat ovat käsitelleet Porthanin tutkijana, opettajana ja akateemisen yhteisön monipuolisena toimijana tekemää työtä.⁵ Tähän hänen toimintaansa laajasti valottavaan aiempaan tutkimukseen tukeutuen nostan nyt keskiöön Porthanin roolin tieteen avoimuuden edistäjänä. Erityistä huomiota kiinnitän ajankohtaiseen tutkimusaineistojen avoimuuteen.⁶

Tutkimusaineistojen hallintaa ja avaamista ohjaavat tänä päivänä FAIR-periaatteet, jotka korostavat aineistojen löydettävyyttä, saavutettavuutta, yhteentoimivuutta sekä uudelleenkäytettävyyttä.⁷ Kaikki nämä teemat ovat tiukasti sidoksissa digitaaliseen maailmaan, eivätkä ne siten sovellu sellaisenaan tutkimusaineistojen parissa menneisyydessä tehdyn työn arviointiin. Väitän, että FAIR-periaatteet antavat kuitenkin työkaluja jäsentää myös 1700-luvun tutkimusaineistojen avaajien toimintaa ja tavoitteita sekä tehdä näkyväksi tieteen avoimuuden pitkää kaarta. Artikkelin lopussa tarkastelenkin Porthanin tutkimusaineistojen avoimuuden parissa tekemää työtä FAIR-periaatteiden tarjoaman kehyn kautta.

Tieteen muutos

Tietotekniikan kehitys on muuttanut monin tavoin tieteen tekemisen tapoja 1900-luvun puolivälistä lähtien. Etenkin 1980-luvulta alkaen internet ja yhteiskunnan digitalisoituminen ovat avanneet täysin uusia mahdollisuuksia tehdä tutkimusta ja edistää tieteen avoimuutta.⁸ Viimeisen 10–15 vuoden aikana vaatimus siitä, että avoimuuden tulee läpäistä koko tutkimusprosessi rahoituksen hakemisesta ja tutkimusaineiston keräämisestä tulos-

4 Ks. esim. Juha Manninen (toim.), *Porthanin monet kasvot*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2000; Allan Tiitta, "H. G. Porthan Suomen maantieteen tuntemuksen edistäjänä", *AURAICA. Scripta a Societate Porthan edita 1* (2008), 17–25, <https://journal.fi/aur/article/view/644> (viitattu 16.6.2025); Pekka Hakamies, "Henrik Gabriel Porthan kansanrunouden kerääjänä ja tutkijana", *AURAICA. Scripta a Societate Porthan edita 1* (2008), 59–65, <https://journal.fi/aur/article/view/650> (viitattu 16.6.2025); Osmo Ikola, *Porthan kielentutkijana*, Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, Turku, 1983; Jukka Sarjala, "Henrik Gabriel Porthan 2020-luvulla", *AURAICA. Scripta a Societate Porthan edita 15* (2024), 50–54, <https://doi.org/10.33520/aur.149020>.

5 Ks. esim. Heikki S. Eskelinen, "Porthan kirjastonhoitajana", *Porthanin monet kasvot*, toim. Juha Manninen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2000, 25–37; Päiviö Tommila, "Suomen ensimmäinen lehtimies", *Porthanin monet kasvot*, toim. Juha Manninen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2000, 15–24.

6 Artikkelini pohjautuu Porthan-seuran järjestämässä Porthanin päivän seminaarissa 8.11.2024 pitämään keynote-luentoona sekä väitöskirjaani Taina Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo varhaismodernista digitaaliseen aikaan*, Turun yliopisto, Turku, 2019, 67–101, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7880-9>.

7 *FAIR-periaatteet*, Fairdata.fi, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2025, <https://www.fairdata.fi/tietoa-fairdatasta/fair-periaatteet/> (viitattu 10.6.2025).

8 Ks. Kimmo Elo, "Digitaalisen historian tutkimuksen kenttää louhimassa", *Digitaalinen humanismi ja historiatieteet*, toim. Kimmo Elo, THY, Turku, 2016, 11–35. Kokemuksista avoimen tieteen historiasta Suomessa, ks. Juuso Ala-Kyyny, "'Tiedeyhteisö ei ole ryhmittynyt yhden lipun alle' – Markku Löytönen on seurannut avoimen julkaisemisen kehitystä alusta asti", *Think Open*, Helsingin yliopisto, 2020, <https://blogs.helsinki.fi/thinkopen/markku-loytonen/> (viitattu 10.6.2025); Juuso Ala-Kyyny, "Kielentutkimuksen aineistot avautuivat, koska tutkimus sitä tarvitsi – haastattelussa emeritaprofessori Terttu Nevalainen", *Think Open*, Helsingin yliopisto, 2022, <https://blogs.helsinki.fi/thinkopen/korpusaineistot-terttu-nevalainen/> (viitattu 10.6.2025).

ten julkaisemiseen ja jatkokäyttöön, on muuttanut perustavalla tavalla tieteen maailmaa.⁹ Porthanin aikaan 1700-luvulla oltiin hyvin samaan tapaan kuin nyt tieteen avoimuuden murroskohdassa. Silloin syntyivät tai vahvistuivat monet niistä rakenteista ja toimintatavoista, jotka ovat tänä päivänä tutkimuksen ja tieteen avoimuuden pohjana.

Ajatuksen tieteen avoimuudesta katsotaan usein muotoutuneen 1600- ja 1700-luvuilla. Se kietoutuu tiiviisti 1500-luvulla alkaneeseen perustavanlaatuisen muutoksen siinä, miten maailma nähtiin ja miten sitä voitiin tutkia, mitä usein kutsutaan modernin tieteen synnyksi. Tieteen keskeisiksi periaatteiksi muodostuivat objektiivisuus ja empirinen ote sekä tieteellisen yhteisön tekemä yhteistyö ja tiedon saavutettavuus. Aikaisemmin vallalla oli ajatus salatusta ja vain harvoille oppineille tarkoitetusta tiedosta, joka välittyi henkilökohtaisissa kontakteissa. Tiedon painoarvo oli ennen kaikkea sidoksissa arvovaltaan, ei esimerkiksi kokeiden todistusvoimaan ja toistettavuuteen tai huolelliseen lähdeyökentelyyn. 1600- ja 1700-luvuilla alkoi vahvistua idea universaalista tiedosta, jota kaikki saattoivat ymmärtää ja jota voitiin välittää kaikille.¹⁰

1700-lukua pidetään valistuksen ja hyötyajattelun vuosisatana, ja nämä molemmat ilmiöt voidaan nähdä tieteen avoimuuden kannalta olennaisina. Valistusajattelun keskiössä oli rationaalisuuden ja tieteen tuomien mahdollisuuksien korostaminen sekä kirkon ylivallan vastustus. Siihen liittyi kiinteästi myös tiedon jakaminen ja koulutuksen ulottaminen kaikkiin yhteiskuntaryhmiin. Hyötyajattelun perustana taas oli luonnon valjastaminen ihmisen palvelukseen. Tämä voitiin saavuttaa tieteen avulla, joten myös tieteen tehtävänä oli tuottaa laajasti hyötyä yhteiskunnalle. Tieteellisten innovaatioiden jakaminen oli välttämätöntä, jotta yhteiskunta, valtio, saattoi käyttää niitä hyödykseen.¹¹

Merkittävä ja usein korostettu tieteen avoimuuden mahdollistanut muutos oli tieteellisten seurojen ja tiedeakatemioiden synty 1600-luvulta alkaen ensin nykyisen Italian alueella, Ranskassa, Englannissa ja Saksassa. Niiden piirissä keskusteltiin aikaisempaa avoimemmin tieteellisistä menetelmistä ja tuloksista, jaettiin niitä ja asetettiin tutkimus muiden arvioitavaksi. Aluksi tämä tapahtui tieteellisen yhteisön sisällä, myöhemmin myös tiedon välittämisestä muille tuli tärkeää. Toimintaan liittyi usein olennaisesti näkyvyys, vaikka useat tieteelliset seurat olivatkin muodoltaan salaseuroja. Seurat ja akatemit tuottivat julkaisuja sekä järjestivät näyttelyitä, yleisöluentoja, kilpailuja ja haasteita. Akatemian tai tieteellisen seuran jäsenyys oli, ja on edelleen, usein myös julkinen tunnustus tutkijan työlle. Tieteelliset seurak ja akatemit pyrkivät ottamaan etäisyyttä politiikasta ja uskonnosta, jotka ohjasivat nuorison opetuksesta ja kasvatuksesta vastuussa olevien yliopistojen toimintaa.¹²

9 Arto Mustajoki, "Avoin tiede: Mitä, miksi ja miten?", *Tieteessä tapahtuu* 30 (2012:4), <https://journal.fi/tt/article/view/6503> (viitattu 10.6.2025).

10 Peter J. Bowler & Iwan Rhys Morus, *Making Modern Science. A Historical Survey*, University of Chicago Press, Chicago, 2020, 23–54; David, "The Historical Origins of 'Open Science'"; Paolo Rossi, *Modernin tieteen synty Euroopassa*, suom. Lena Talvio, Vastapaino, Tampere, 2010 [1997], 39–55; Jussi Nuorteva, "Pariisin maistereista Porthaniin ja Gadoliniin – opinkäynti ja tutkimus Ruotsin aikana", *Suomen tieteen vaiheet*, toim. Päiviö Tommila & Aura Korppi-Tommola, Yliopistopaino Kustannus/TSV, Helsinki, 2003, 18–20.

11 Juha Manninen, *Valistus ja kansallinen identiteetti. Aatehistoriallinen tutkimus 1700-luvun Pohjolaista, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2000, 9–29; Jari Niemelä, "1700-luvun utilismi ja toive ilmaston lämpenemisestä", *AURAICA. Scripta a Societate Porthan edita* (2008:1), 71–80, <https://journal.fi/aur/article/view/652> (viitattu 15.6.2025).*

12 Rossi, *Modernin tieteen synty Euroopassa*, 308–320; Paul A. David, "Understanding the emergence of 'open science' institutions: functionalist economics in historical context", *Industrial and Corporate Change* 13 (2004:4), 578, <https://doi.org/10.1093/icc/dth023>; Wolff & Schlagwein, "From Open Science to Open Source", 1–11.

Tieteellinen julkaisuutoiminta sai aivan uusia mahdollisuuksia, kun kirjapainot mahdollistivat aikaisempaa merkittävästi suuremmat julkaisumäärät sekä tieteellisten lehtien ja sanomalehtien synnyn. Myös julkaisemisessa tieteellisten seurojen ja akatemioiden rooli oli merkittävä. Ensimmäinen tieteellinen lehti *Philosophical Transactions* alkoi ilmestyä vuonna 1665 Englannissa ja oli tiiviisti liitoksissa muutama vuosi aiemmin perustettuun Royal Societyyn.¹³ Ruotsissa vuoden 1766 painovapauslaki vapautti joksikin aikaa julkaisemisen, ja samalla syntyi lisää tarvetta julkaistavalle materiaalille. Vaikka sääntelyssä palattiin nopeasti vanhaan, oli pohja edelleen Ruotsissa ja Suomessa vahvalle julkisuusperiaatteelle luotu.¹⁴

Julkaisuutoiminnan lisääntyminen näkyi myös kirjastoissa. Laajoja kirjastoja oli ollut aikaisemmin niin uskonnollisilla yhteisöillä, hallitsijoilla, oppilaitoksilla kuin oppineillaakin. Niiden rinnalle alettiin kuitenkin nyt rakentaa yhä määrätietoisemmin merkittäviä yliopistokirjastoja sekä kansallisia kirjastoja, jotka toivat tieteelliset julkaisut yhä useamman saavutettaville.¹⁵ Yleiset kirjastot sen sijaan syntyivät vasta 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa.¹⁶ Euroopassa oli 1500-luvun lopulta alkaen alettu perustaa myös kansallisia arkistoja, joihin koottiin hallinnollisten asiakirjojen lisäksi historiallisia lähteitä. Arkistot alkoivat muuttua hallinnon ja kuninkaiden arkistoista hiljalleen tutkimusarkistoiksi. Taustalla tässä olivat erilaiset uskonnolliset ja poliittiset muutokset, joiden myötä valtavat määrät maallisen ja kirkollisen hallinnon etenkin keskiaikaista asiakirja-aineistoa ja kirjallisuutta menetti ajankohtaisen merkityksensä ja muuttui historialliseksi lähdeaineistoksi.¹⁷

Vielä 1700-luvulla ei missään nimessä voida puhua kaikille tutkijoille, saati kansalaisille, avoimista arkistoista ja kirjastoista. Molempia hoidettiin yleensä sivutoimisesti. Yliopistoissa kirjastoja hoitivat professorit ja opettajat muiden töidensä ohessa. Arkistoja taas hoitivat usein juristikoulutuksen saaneet hallinnon virkamiehet. Varsinaisia koulutettuja kirjastonhoitajia ja tutkijakoulutuksen saaneita arkistonhoitajia alkoi olla vasta 1800-luvulla. Työskentelyolot eivät useinkaan olleet kaksiset eikä tutkijasaleja vielä ollut. Sekä arkistojen että kirjastojen järjestäminen ja luettelointi oli pitkään puutteellista. Monet aineistot olivat sekaisin tai hukassa sen jälkeen, kun niitä oli siirretty uusiin akateemisiin ja kansallisiin arkistoihin ja kirjastoihin.¹⁸ Avoimuuden siemen oli kuitenkin kylvetty ja pohjaa sille rakennettiin kehittämällä luetteloinnin ja järjestämisen käytänteitä.

Tieteen avautumisen taustalla on nähty paitsi laaja muutos tieteellisessä ajattelussa, tieteen tekemisen tavoissa ja tiedon jakamisessa myös tieteen ja tutkimuksen rahoittajien pyrkimys saada tuloksia ja saattaa ne ihmisten tietoisuuteen. Aikaisemmin rahoittajista ja heidän suosiostaan riippuvaiset tutkijat olivat pyrkineet suojelemaan tutkimusprosessejaan ja tuloksiaan rahoittajien etsiessä nimenomaan uusia ja ennennäkemättömiä tieteelli-

13 Rossi, *Modernin tieteen synty Euroopassa*, 315–320.

14 Ks. Anna-Riitta Wallin & Marjut Salokannel, *Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen*, Oikeusministeriö, Helsinki, 2019; Olli Mäenpää, *Julkisuusperiaate*, Alma Talent, Helsinki, 2016.

15 Dirk van Miert, "A Conceptual Approach to Library History. Towards a History of Open Science", *Quaerendo* 46 (2016:2–3), 205–221, <https://doi.org/10.1163/15700690-12341355>; Eskelinen, "Porthan kirjastonhoitajana", 25–60.

16 Heli Rantala, Jukka Sarjala, Janne Tunturi, Ulla Ijäs & Heidi Hakkarainen, *Kirjojen kaipuu. Kirjakulttuuria 1800-luvun alun Suomessa*, Gaudeamus, Helsinki, 2024, 108–114.

17 Stefan Berger, "The role of national archives in constructing national master narratives in Europe", *Archival Science* (1) 2013, 4, <https://doi.org/10.1007/s10502-012-9188-z>; Ernst Breisach, *Historiography: Ancient, Medieval and Modern*, University of Chicago Press, Chicago, 2007, 199–214.

18 Eskelinen, "Porthan kirjastonhoitajana", 25–37; Martti Kerkkonen, *Suomen arkistolaitos Haminan rauhasta maan itsenäistymiseen*, Valtionarkisto, Helsinki, 1988, 103–113; Berger, "The role of national archives".

siä innovaatioita, joita ei ollut muilla. 1600-luvulta alkaen tutkimuksen rahoittamisesta ja tutkimustulosten esittelystä tuli hallitsijoille, aatelistolle ja muille varakkaille rahoittajille uudella tavalla tapa rakentaa näkyvästi omaa asemaa ja vaikutusvaltaa.¹⁹

Tutkijoiden yhteisö

Henrik Gabriel Porthan oli aktiivinen toimija tieteellisissä seuroissa ja kokosi laajat yhteistyöverkostot niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Niiden kautta hän oli luomassa tieteen avoimuuden mahdollistavia rakenteita. Porthan vaikutti etenkin Turussa vuonna 1770 perustetun isänmaallisen Aurora-seuran perustajajäsenenä ja pitkäaikaisena sihteerinä. Hän toimi 1780-luvulla myös seuran perustaman *Tidningar Utgifne Af et Sällskap i Åbo* -sanomalehden eli lyhyemmin *Åbo Tidningarin* päätoimittajana. Porthan oli seuran perustajajäsenistä ainoa, joka asui ja työskenteli Turussa, ja siksikin hän oli seuran toiminnan ja suunnan kannalta keskeinen hahmo kuolemaansa saakka.²⁰

Aurora-seuran ensisijaisena tavoitteena oli kansallisen kulttuurin, kirjallisuuden, musiikin ja tieteen esiin nostaminen ja edistäminen, unohtamatta antiikin perinnön vaalimista. Se tarjosi ruotsalaisten ja eurooppalaisten esikuviansa mukaisesti älymystölle tilan keskustella sekä mahdollisuuden julkaista ja rakentaa suhteita toisiinsa. Seuran sisäisestä toiminnasta tiedetään vain vähän, mutta toiminta ei suinkaan rajoittunut vain jäsenten piiriin. Tärkeimpiä tavoitteita oli välittää tieteellistä tietoa koko lukevalle yleisölle. Seuran näkyvin toimintamuoto olikin sanomalehti, jonka tekoon kaikki jäsenet velvoitettiin osallistumaan.²¹ Lehden ohjelmaan kuuluivat esimerkiksi Suomea koskevan tiedon kerääminen ja julkaiseminen, Suomen historian tunnetuksi tekeminen, yhteisen hyvän edistäminen sekä tieteiden vaaliminen.²² Voitaneen siis todeta, että lehden ja sen julkaisijoiden tavoitteena oli tieteen avoimuuden edistäminen.

Viimeisinä vuosinaan Porthan oli aktiivisesti mukana myös 1797 perustetun, maatalouden kehittämiseen keskittyneen Suomen Talousseuran toiminnassa, vaikkei kuulunutkaan sen perustajajäseniin. Talousseuralla oli hieman erilainen lähtökohta tieteellisen tiedon avoimuuteen. Sen esikuvat olivat niin ikään muualla Euroopassa, mutta se ei ollut Aurora-seuran tapaan älymystön salaseura tai vain oppineille tarkoitettu akatemia. Toiminnan ensisijainen painopiste oli tiedon välittäminen laajemmalle yhteiskuntaan, ja perustajajäsenissä oli myös talonpoikia. Tiedon levitys tapahtui etenkin eri paikkakunnilla vaikuttaneiden asiamiesten kautta.²³

19 David, "Understanding the emergence of 'open science' institutions", 571–589.

20 Vuodesta 1788 Porthan oli myös Ruotsin Kuninkaallisen Kirjallisuus-, Historia- ja Antikviteettiakatemian jäsen. Manninen, *Valistus ja kansallinen identiteetti*, 152–158; Päiviö Tommila, "Suomen sanomalehdistön alkuvaiheet", *Suomen lehdistön historia I. Sanomalehdistön vaiheet vuoteen 1905*, toim. Päiviö Tommila, Kustannuskiila, Kuopio, 1988, 48–53, 59–67; Risto Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808 ja kasvattava yhteiskunta. Kasvatuksen maailma kustavilaisen kauden turkulaislehdessä*, Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja no 38, Joensuun yliopisto, Joensuu, 1997, 8–15; *Tidningar Utgifne Af et Sällskap i Åbo (ÅT)*. *Tidningar Utgifne Af et Sällskap i Åbo* -sanomalehden digitoidut numerot ovat luettavissa osana Kansalliskirjaston digitaalisia aineistoja, digi.kansalliskirjasto.fi (viitattu 5.12.2025).

21 Lehteä julkaistiin vuosina 1771–1778, 1782–1785, 1789 ja 1791–1869 hieman erilaisilla nimillä, mutta *Åbo Tidningar* on vakiintunut sen kutsumanimeksi. Tommila, "Suomen sanomalehdistön alkuvaiheet", 48–53, 59–67; Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 17–26; Manninen, *Valistus ja kansallinen identiteetti*, 165–202.

22 Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 17–26.

23 Jari Niemelä, "Suomen Talousseuran alkuvaiheet" *AURAICA. Scripta a Societate Porthan edita* 3 (2010), 41–44, <https://journal.fi/aur/article/view/3676> (viitattu 15.6.2025); V. Tarkiainen, *Henrik Gabriel Porthan*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1948, 74–75.

Porthan rakensi laajan yhteistyöverkoston kotimaassa ja ulkomailla seurojen ulkopuolellakin. Monet kontaktit syntyivät akateemisen uran varrella, mutta suuri merkitys oli myös sukulaisuussuhteilla. Hänen yhteytensä ulottuivat pohjoismaisten ja saksalaisten yliopistojen lisäksi kirjastoihin, arkistoihin, kouluihin, oikeuslaitokseen sekä papistoon. Matkustaessaan Suomessa ja Ruotsissa sekä ainoaksi jääneellä ulkomaanmatkallaan Saksaan Göttingeniin hän tapasi yhteistyökumppaneitaan ja loi uusia suhteita. Turussa Porthan isännöi vierailevia tutkijoita ja yhteistyökumppaneita. Osa verkostoa olivat myös turkulaiset ylioppilaat, joita hän otti suojateikseen ja tuki akateemisella uralla.²⁴

Yhteyksistä ja niiden luonteesta tiedetään paljon, sillä Porthanin kirjeenvaihtoa on säilynyt runsaasti ja sitä on myös julkaistu. Verkostojensa kautta Porthan sai hankittua ja välitettyä eteenpäin uusia julkaisuja ja tietoa niistä. Hän jakoi tietoja ja kopioita historiallisista asiakirjoista ja kansanrunousaineistoista. Tämän lisäksi hän vaihtoi tietoja eri kirjastojen ja arkistojen kokoelmista ja niiden kehittämisestä. Kirjeissä, julkaisuissa ja eittämättä myös tapaamisissa hän kommentoi, arvioi ja täydensi muiden tutkijoiden työtä.²⁵ Porthan loi ja toiminnallaan vahvasti avoimen tieteellisen keskustelun kulttuuria ja tiedon välittämisen käytänteitä Suomessa.

Kirjasto avoimuuden alkulähteenä

Porthan on tunnettu Turun Akatemian kirjaston amanuenssina ja kirjastonhoitajana sekä ennen kaikkea kirjaston kehittäjänä. Tämä työ liittyy aivan keskeisesti tieteen avoimuuteen. Kirjastot olivat 1700-luvulla ratkaisevassa roolissa tieteen avoimuuden kehityksessä ja erityisesti korkeakoulukirjastoilla on edelleen merkittävä rooli tutkijoiden rinnalla avoimen tieteen käytänteiden kehittämisessä. Ne osallistuvat aktiivisesti avoimen tieteen verkostojen työhön niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Avoimen tieteen palveluiden rakentaminen ja siihen liittyvä neuvonta on suomalaisissa korkeakouluissa keskitetty nimenomaan kirjastoihin.²⁶

Porthan edisti tiedon saavutettavuutta ja löydettävyyttä Turun Akatemian kirjastossa 1760-luvulta aina kuolemaansa asti vuonna 1804, ensin amanuenssina ja kirjastonhoitajana 1760- ja 1770-luvuilla ja myöhemmin professorin toimensa ohella. Hän kasvatti merkittävästi siihen asti vaatimattomaksi jääneen kirjaston kokoelmien määrää. Se oli mahdollista ajassa, jossa kirjojen määrä ylipäätään jatkuvasti kasvoi ja niiden hinta alkoi laskea. Porthan teki hankintoja, osallistui aktiivisesti kirjahuutokauppoihin ja pyrki luomaan Akatemialle kirjojen hankintareittejä korvaamaan Suomesta vielä puuttuneita vakituisia kirjakauppoja. Hän solmi ja uudisti jo aikaisemmin solmittuja julkaisuvaihtosuhteita sekä kotimaassa että ulkomailla ja neuvotteli kirjalahjoituksista, jotka olivat tärkeä kirjastojen kokoelmien kartuttamisen keino 1700-luvulla. Porthan myös huolehti siitä, että vapaakappaleet löysivät aikaisempaa paremmin tiensä Akatemian kirjastoon. Hän keräsi Akatemian kirjastoon erityisesti suomalaista ja Suomen alueeseen liittyvää kir-

24 Eskelinen, "Porthan kirjastonhoitajana", 30–34; Rantala et al., *Kirjojen kaipuu*, 92–102; M. G. Schybergson, *Henrik Gabriel Porthan. Lefnadsteckning, förra delen* (1), Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 1908, 47–49; M. G. Schybergson, *Henrik Gabriel Porthan. Lefnadsteckning senare delen* (2), Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 1911, 468–470.

25 Ks. *Bref från Henrik Gabriel Porthan till samtida*, red. Ernst Lagus, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 1898.

26 Ks. esim. *Tutkijan kirjasto*, Helsingin yliopisto, 2026, <https://www.helsinki.fi/fi/helsingin-yliopiston-kirjasto/tutkijan-kirjasto> (viitattu 29.1.2026).

jallisuutta tavoitteenaan kansalliskirjaston tapainen kokoelma, vaikka ei toki tätä termiä käyttänytkään.²⁷

Kirjaston tunnettavuuden lisäämiseen ja käytettävyyden parantamiseen Porthan panosti kehittämällä luettelointia ja kokoelman järjestämistä, ottamalla käyttöön lainauskuitit ja julkaisemalla kirjaston historian väitöskirjojen sarjana. Tavoitteena oli julkaista kokoelmista kattava luettelo, jollainen oli viimeksi julkaistu kahteen otteeseen 1600-luvulla. Hanke ei lopulta kuitenkaan toteutunut. Porthan korosti kirjaston roolia myös opetuksen ja tutkimuksen tukena ja halusi mahdollistaa sen, että tutkijat ja opiskelijat voisivat yhä enemmän tukeutua Akatemian kirjastoon yksityisten kirjastojen sijaan.²⁸ Tätä tavoitetta tuki myös se, että hän luennoillaan ja tutkimuksissaan viittasi ahkerasti sekä vanhempaan että aivan uusimpaan tutkimukseen ja teki niitä siten tunnetuiksi.²⁹

Gunnar Palander (myöh. Suolahti) on Porthan-elämäkerrassaan kiteyttänyt hyvin Porthanin avoimuuteen tähtäävän toiminnan kirjastossa:

Vaan ei hän siltä [kokoilemishalulta] eksynyt kokoiluinnon liiallisuuksiin, ei hän kateellisena vartioinut aarteitaan eikä salaillut harvinaisuuksiaan. Päinvastoin piti jokaisen saada niitä esteettä käyttää, saada kirjastosta mikäli mahdollista kaiken minkä tarvitsi lukuihinsa tai töihinsä itse valistuaakseen ja muita valistaakseen.³⁰

Porthan itse kirjoitti vuonna 1782 Akatemian kirjaston kokoelmien ansaitsevan tulla tunnetuiksi.³¹ Eikä avoimuuden edistäminen rajoittunut vain Akatemian kirjastoon: Porthanilla oli myös laaja yksityinen kirjasto, jota hän tarjosi opiskelijoiden ja kollegoiden käyttöön. Aurora-seurallakin oli sen jäsenille oma kirjasto, jonka kokoamiseen Porthan todennäköisesti olennaisesti vaikutti. Pohjalaisen osakunnan kuraattorina hän perusti lisäksi osakunnalle oman opiskelijoiden käyttöön tarkoitetun kurssikirjaston vuonna 1787. Oman kirjastonsa, yli 4000 niteen kokoelman sekä käsikirjoitus-, kartta- ja piirroskokoelman, hän testamenttasi Akatemian kirjastolle. Sinne lahjoitettiin myös Aurora-seuran kirjasto.³²

Julkaisutoiminta

Tieteellinen julkaiseminen on viime vuosina koko ajan kasvattanut merkitystään akateemisessa maailmassa. Julkaisumäärien seuraaminen, julkaisukanavien arviointi ja arvottaminen erilaisin indekseihin ja luokituksiin sekä yliopistojen rahoituksen kytkeminen osaltaan julkaisemiseen luovat paineita niin akateemiselle yhteisölle kokonaisuutena kuin

27 Eskelinen, "Porthan kirjastonhoitajana", 25–60; Gunnar Palander, *Henrik Gabriel Porthan. Elämäkerran luonnos*, Helsinki, 1904, 27–41; Rantala et al., *Kirjojen kaipuu*, 31–40, 92–108; Schybergson, *Henrik Gabriel Porthan* (1), 162–167.

28 Eskelinen, "Porthan kirjastonhoitajana", 25–37; Schybergson, *Henrik Gabriel Porthan* (1), 157–161. Porthanin julkaisema kirjaston historia *Historia Bibliothecae Regiae Academiae Aboënsis* on ilmestynyt 23 väitöskirjana vuosien 1771–1787 aikana. Henrik Gabriel Porthan, *Historia Bibliothecae Regiae Academiae Aboënsis*, Aboae, 1787.

29 Ks. Porthan-Seuran vuosina 1939–2007 julkaisema sarja *Henrici Gabrielis Porthan Opera omnia* 1–13.

30 Palander, *Henrik Gabriel Porthan*, 31–32.

31 Porthan Mennanderille 20.12.1782, *Bref från H. G. Porthan till samtida*, 64.

32 H. G. Porthans testamentte, *Bref från H. G. Porthan till samtida*, 299–301; Manninen, *Valistus ja kansallinen identiteetti*, 165; Eskelinen, "Porthan kirjastonhoitajana", 37; Schybergson, *Henrik Gabriel Porthan* (1), 261–264. Porthanin arkistosta ks. Hannu Salmi, "Porthanin arkku ja historian perintö", *AURAICA. Scripta a Societate Porthan edita* 6 (2015), 21–32, <https://journal.fi/aur/article/view/53500> (viitattu 16.6.2025).

yksittäisille tutkijoillekin. Kiistellyimpiä kysymyksiä on raha eli kysymys siitä, kuka maksaa avoimen julkaisemisen kustannukset.³³

Raha oli polttava kysymys myös Porthanin aikana. Julkaisemisen mahdollisuudet olivat täysin toisenlaiset kuin nykyään eikä rahoitusta ollut. Ensisijainen ja merkittävin tieteellisen tutkimuksen julkaisukanava olivat väitöskirjat. Väitöskirjojen luonne opinnäytteinä poikkesi huomattavasti myöhemmästä, ja sisältö oli usein väittelijän sijaan professorin kirjoittama. Väittelijät kuitenkin maksoivat painatuskulut. Väitöskirjat olivat siten lähes ainoa mahdollinen julkaisukanava, jos tutkija ei itse halunnut tai kyennyt kustantamaan julkaisemistaan tai hankkimaan sille maksajaa.³⁴

Porthanin julkaisi tieteellistä tutkimusta pääasiassa opiskelijoidensa opinnäytteissä. Väitöskirjoja tarkastettiin hänen johdolla noin 210 kappaletta. Niistä hän oli eri arvioiden mukaan kirjoittanut itse noin puolet ja vaikuttanut vahvasti toiseen puoleen.³⁵ Väitöskirjat tavoittivat lähinnä latinaa taitavaa akateemista yleisöä, joka kylläkin ulottui Suomen ja Ruotsin lisäksi myös laajemmin muuhun Eurooppaan. Simo Heininen on osoittanut, että Porthanin väitöskirjat käytännössä levisivät esimerkiksi Saksan, Tanskan, Englannin ja Ranskan kirjastoihin.³⁶ Omien julkaisujensa ohella Porthan osallistui muiden tutkijoiden julkaisutyöhön ja täydensi muun muassa historioitsija Magnus von Celsen (1709–1784) Ruotsin historiaa sekä Eric Tuneldin (1709–1788) Ruotsin maantiedettä käsitteleviä teoksia Suomen osalta.³⁷

Porthanin opiskeluaikana luennot ja väitöskirjat olivat vielä lähes ainoat tieteellisen kommunikaation väylät. Porthan oli myös itse ahkera ja suosittu luennoitsija. Esimerkiksi hänen arkeologiaa, antiikin kirjallisuutta ja historiaa käsittelevien yleisten ja yksityisten luentojensa sisällöistä on jäänyt kuvauksia ja muistiinpanoja.³⁸ Luentojensa kautta hän pyrki sinnikkäästi levittämään uusinta tieteellistä tietoa, avaamaan tutkimusperinnettä ja tukemaan opiskelijoidensa kriittisen ajattelun kehittymistä.

Porthanille oli tarjolla myös aivan uusi julkaisukanava, sanomalehti. Se oli reitti, jonka kautta oli mahdollista tavoitella laajempaa yleisöä myös akatemian ulkopuolella. Aurora-seuran *Åbo Tidningar* sai esikuvansa esimerkiksi Ruotsista ja Saksasta. Lehdessä julkaistiin etenkin ennen 1790-lukua ajankohtaisten uutisten sijaan pääosin pikemminkin aikakauslehtimäistä sisältöä. Siinä esiteltiin eri alojen tutkimustuloksia sekä kotimaasta että ulkomailta, mutta se sisälsi myös muun muassa paikalliskuvauksia, kaunokirjallisia tekstejä ja historiallisia asiakirjoja. Sisältöä tuottivat sekä Turun akatemian piirissä toimivat seuran jäsenet että muut oppineet ja kirjeenvaihtajat eri paikkakunnilla. Tilaajia arvellaan

33 Mika Holopainen, "Avoin tiede etsii uutta suuntaa", *Tietoasiantuntija* (2024:2–3), 28–30, <http://hdl.handle.net/10138/576357>.

34 Tuija Laine, "Väittelykäytäntö ja väitöskirjojen julkaiseminen Turun akatemiassa 1600- ja 1700-luvuilla", *Vanhimman Suomalaisen kirjallisuuden käsikirja*, toim. Tuija Laine, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997, 14–24; Reijo Pitkäranta, "Maamme väitöskirjakäytännön historiaa", *Yksi puu, kaksi taivasta. Suomalaisia kirjallisuusväitöskirjoja 1833–1847*, toim. Yrjö Varpio, suom. Teivas Oksala & Reijo Pitkäranta, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1996, 193–195.

35 Inkeri Kinnari, *Hyödyllisiä ja mielekkäitä oppeja kotiin vietäväksi. H. G. Porthanin väitösteesit ja akateeminen kasvatus*, Turun yliopisto, Turku, 2012; Iiro Kajanto, *Porthan and classical scholarship. A study of classical influences in eighteenth century Finland*, Suomalainen Tiedekatemia, Helsinki, 1984, 14–20.

36 Simo Heininen, "Turun tiede ja valistuskauden Eurooppa", *Kleion pauloissa*, toim. John Strömberg, Päivi Happonen & Aino Heikkinen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2014, 91.

37 Porthan Mennanderille 28.11.1783, *Bref från Porthan till samtida*, 91–93; Porthan Mennanderille 23.4.1784, *Bref från Porthan till samtida*, 101–102; Kalevi Rikkinen & Allan Tiitta, "Porthan Suomen maantieteen edistäjänä", *Porthanin monet kasvot. Kirjoituksia humanistisen tieteen monitaiturista*, toim. Juha Manninen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2000, 149–177.

38 Tarkiainen, *Henric Gabriel Porthan*, 62–69; Schybergson, *Henrik Gabriel Porthan* (1), 195–226, 252–260. Ks. myös *Henrici Gabrielis Porthan Opera omnia* 1–13, Porthan-Seura, 1939–2007.

olleen korkeintaan pari sataa, mutta lehti levisi sekä Turussa että muilla paikkakunnilla varmasti sitä tilaavien oppineiden, pappien ja virkamiesten kodeissa muillekin lukijoille. Porthanilla oli keskeinen rooli lehden linjan määrittelyssä etenkin 1770- ja 1780-luvuilla, ja hän itse julkaisi siinä tekstejä monipuolisesti antiikin kirjallisuuden käännoksistä historiatieteellisiin artikkeleihin.³⁹

Sanomalehden merkitys tieteellisen tiedon välittämiseksi on kiistaton. Se mahdollisti ensimmäistä kertaa laajemman ruotsia taitavan yleisön tavoittamisen. Lehden kautta oli mahdollista julkaista tietoa monipuolisesti eri aloilta ja eri muodoissa tieteellisistä artikkeleista asiakirjajulkaisuihin ja runoihin. Lehden lukijat antoivat myös palautetta lukemastaan ja saattoivat toimittaa julkaistavaksi omia tekstejään. Sanomalehti oli areena, joka mahdollisti osallistumisen keskusteluun ja tieteellisen tiedon käyttämiseen entistä helpommin muuallakin kuin akatemian piirissä. Kyse ei ollut nykyisenkaltaisesta vertaisarvioidusta tieteellisestä aikakauskirjasta, vaan nimenomaan suuremmalle yleisölle tarjotusta julkaisusta ja tutkimuksen vaikuttavuuden edistämisestä.

Tutkimusaineistojen avaaminen

Nykyisessä avoimen tieteen keskustelussa tutkimusaineistojen avoimuus on suhteellisen uutta. Vaatimukset aineistojen avaamisesta ovat ilmestyneet rahoitushakuihin 2010-luvulta alkaen. Samoihin aikoihin yliopistot alkoivat laatia ensimmäisiä aineistonhallintaa ohjaavia datapolitiikkoja ja hakea suuntaa avoimuudelle ja sitä tukeville palveluille.⁴⁰ Nykyisten vaatimusten tarkoituksena on avata ja tehdä läpinäkyväksi se, mitä tutkijat eri aloilla ovat muutenkin jo pitkään tehneet. Usein keskustelusta kuitenkin puuttuu historiallinen näkökulma. Siihen liittyy vahvasti historiallisten asiakirjojen julkaiseminen.

1600- ja 1700-luvuilla tapahtuneeseen tieteen muutokseen kiinnittyy myös kriittinen historiantutkimus, joka perustuu huolelliseen lähde-työskentelyyn ja alkuperäislähteiden roolin korostamiseen. Porthania on usein pidetty ensimmäisenä kriittisen historiantutkimuksen edustajana Suomessa. Hänen työnsä tutkijana pohjautui huolelliseen työskentelyyn historiallisten asiakirjojen parissa, ja hän omisti merkittävän osan ajastaan tärkeäksi katsomansa lähdeaineiston keräämiseen ja julkaisemiseen.⁴¹ Mahdollisuudet julkaista itsenäisiä lähdejulkaisuja ja laajoja lähdejulkaisusarjoja, jotka yleistyivät 1800-luvulla, olivat 1700-luvulla vielä hyvin rajatut. Porthanin asiakirjojen julkaisutyö keskittyikin kahteen hänelle tuttuun julkaisukanavaan, väitöskirjoihin ja sanomalehteen, ja kietoutui tiiviisti hänen muuhun tutkimus- ja julkaisutyöhönsä.

39 Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 17, 26–30; Tommila, "Suomen sanomalehdistön alkuvaiheet", 25, 59, 68; Manninen, *Valistus ja kansallinen identiteetti*, 154–158, 165–168; Taina Saarenpää, "Keskiajan piimeydestä valistuksen valoon. Henrik Gabriel Porthan ja Turun tuomiokirkon mustan kirjan asiakirjojen julkaiseminen", *Ennen & nyt. Historian tietosanomata* 14 (2014:3). Ks. myös "Någre Anmärkningar til K. Magni Erikssons Historia, egenteligen rörande Finland", *ÅT* 26.5.1785.

40 Tutkimusaineistosta voidaan käyttää myös termiä tutkimusdata. Etenkin humanistisilla aloilla sana aineisto on usein lähestyttävämpi ja sillä voidaan tarkoittaa lisäksi laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluu myös aineistoa kuvaileva metatieto. Fält, "Tutkijoiden digitaaliset tutkimusaineistot", 40–48.

41 Käytän tässä artikkelissa termiä historiallinen asiakirja, sillä raja alkuperäislähteen ja aiemman tutkimuksen välillä ei ollut 1700-luvulla yhtä selkeä kuin nykyään. Tero Anttila, *The power of antiquity. The Hyperborean research tradition in early modern Swedish research on national antiquity*, University of Oulu, Oulu, 2015, 247–298, <https://urn.fi/URN:ISBN:9789526207148>; Erkki Urpilainen, *Algot Scarin ja gööttillaisen historiankirjoituksen mureneminen Ruotsissa 1700-luvun alkupuolella*, SHS, Helsinki, 1993, 29–30, 33–47; Päiviö Tommila, *Suomen historiankirjoitus. Tutkimuksen historia*, WSOY, Helsinki, 1989, 26; Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 67–101. Näkemystä Porthanista kriittisen historiantutkimuksen edustajana on myös kritisoitu. Ks. Päivi Rantanen, *Suolatut säkeet. Suomen ja suomalaisten diskursiivinen muotoutuminen 1600-luvulta Topeliukseen*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997, 104–112.

Åbo Tidningarissa julkaistiin historiallisia asiakirjoja heti sen ensimmäisestä ilmestymisvuodesta alkaen. Asialla ei tosin ollut vielä Porthan. Esimerkiksi historian ja moraalin professori Johan Bilmark (1728–1801), myöhemmin arkkipiispana toiminut Jakob Tengström (1755–1832) ja lainopin professori Matthias Calonius (1738–1817) julkaisivat lehden ensimmäisellä ilmestymiskaudella vuosina 1771–1778 erityisesti 1600-luvulle sijoittuvia ruotsinkielisiä asiakirjoja.⁴² Historiallisten asiakirjojen julkaiseminen sopi erinomaisesti lehden linjaan, sillä sen ohjelmassa korostettiin Suomen historiaa koskevien tietojen keräämistä ja julkaisemista. Esimerkkejä saatiin muun muassa Saksasta, missä ilmestyi jo runsaasti lehtiä, jotka keskittyivät historiaan ja asiakirjajulkaisuihin.⁴³

Porthan tarttui asiakirjojen julkaisutyöhön sanomalehdessä 1780-luvulla *Åbo Tidningarin* toisella julkaisukaudella ja julkaisi etenkin keskiaikaisen *Turun tuomiokirkon Mustan kirjan*⁴⁴ asiakirjoja. Toinen julkaisukausi oli muutenkin lehden historiallisen painotuksen kulta-aikaa. *Mustan kirjan* lähes 40 asiakirjan lisäksi vuosina 1782–1785 julkaistiin noin 70 muuta historiallista asiakirjaa lähinnä 1500- ja 1600-luvuilta.⁴⁵ Asiakirjajulkaisut olivat lehdessä pääasiassa itsenäisiä tekstejä muun sisällön lomassa eikä niitä taustoitettu tai selitetty. Julkaisut koostuivat asiakirjan tekstistä, sille annetusta otsikosta sekä lähdeviitteestä.⁴⁶ Sekä Porthanin että muiden julkaisuvauhti hiipui lehden neljännellä vuonna 1791 alkaneella ilmestymiskaudella, ja asiakirjajulkaisujen määrä väheni selvästi 1790-luvun puolivälissä lehden linjan muuttuessa ajankohtaisemmaksi ja viihteellisemmäksi.⁴⁷

Väitöskirjat tarjosivat toisen reitin asiakirjajulkaisuille. Laajimman ja merkittävimmän asiakirjojen julkaisutyön Porthan teki julkaistessaan Turun piispa Paulus Juustenin (n. 1516–1575) laatiman piispainkronikan ja sen laajan kommentaarin väitöskirjojen sarjana vuosina 1784–1800. Lisäksi Porthan täydensi huomattavasti piispainkronikan tietoja *Mustan kirjan* asiakirjoilla julkaisten kirjan noin 700 asiakirjasta 130 kokonaisena ja noin 50 osittain pääosin tekstin alaviitteissä.⁴⁸

Väitöskirjoissa ja sanomalehdessä Porthan julkaisi yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta eri asiakirjoja ja julkaisujen luonne poikkesi selvästi toisistaan. Sanomalehdessä hän julkaisi asiakirjoja, jotka valottivat laajalti Suomen alueen historiaa ja etenkin sen oikeudellista ja hallinnollista kehitystä sekä kirkon roolia siinä. Väitöskirjoissa taas korostuivat rajatunmat teemat, kuten piispojen toiminta Turun hiippakunnassa. Väitöskirjoissa julkaistut asiakirjat olivat selkeästi liitoksissa kuhunkin tutkimusaiheeseen, sanomaleh-

42 Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 74–75; Arvid Hultin, *Åbo Tidningar under porthan-Franzénska tiden*, Helsingfors, 1917, 175–176. Ks. esim. ÅT 30.9.1778.

43 Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 17–18; Matti Klinge, *Suomalainen ja eurooppalainen menneisyys*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2010, 20.

44 Mustaan kirjaan on koottu kopioita Turun tuomiokirkon ja sen eri toimijoiden etenkin maaomaisuuden siirtoon ja käyttöoikeuksiin liittyvistä asiakirjoista vuosilta 1229–1515. Ks. Maria Kallio-Hirvonen, *Käsikirjoitustutkimus, kopiokirjat ja kopiokirjojen tehtävä Turun keskiaikaisessa tuomiokapitulissa*, Turun yliopisto, Turku, 2021, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8557-9>.

45 Esim. ÅT 15.8.1782; ÅT 22.8.1782; ÅT 12.9.1782. Ks. Tommila, "Suomen sanomalehdistön alkuvaiheet", 60; Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 76–77; Manninen, *Valistus ja kansallinen identiteetti*, 165–202; Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 8, 24.

46 Viite saattoi ohjata arkistosijaintiin, mutta yhtä hyvin myös aikaisempaan julkaisuun. Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 74–75. Ks. myös esim. ÅT 31.5.1771, 3–4.

47 Clas Zilliacus & Henrik Knif, *Opinionens tryck. En studie över pressens bildningsskede i Finland*, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 1985, 75; Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 21.

48 Simo Heininen, "Porthanin piispainkronikka", *Porthanin monet kasvot. Kirjoituksia humanistisen tieteen monitaiturista*, toim. Juha Manninen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2000, 123–132; Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 84–93; Henric Gabriel Porthan, *Chronicon episcoporum finlandensium*, Aboense, 1784–1800.

dessä Porthan puolestaan saattoi julkaista vapaammin. Julkaisualustoja erotti myös kieli. Sanomalehden lukijakunnalle Porthan tarjosi valtaosin ruotsinkielisiä asiakirjoja, väitöskirjoissa hän taas julkaisi latinankielisiä asiakirjoja. Turun Akatemian väitöskirjat julkaistiin vielä 1700-luvun lopulla pääosin latinaksi. Niiden oli tarkoitus tavoittaa laajemmin eurooppalaista akateemista yhteisöä.⁴⁹

Myös historiallisten asiakirjojen julkaisemisessa oppineiden verkostot sekä niissä tapahtuva tiedon ja asiakirjojen jakaminen olivat tärkeitä tekijöitä. Porthan teki tiivistä yhteistyötä muiden julkaisijoiden kanssa. Hän sai heiltä käyttöönsä mielenkiintoisia asiakirjoja ja niitä koskevia tietoja, lisäksi hän täydensi itse muiden kokoelmia. Porthanilla ei ollut aina mahdollisuutta päästä itse alkuperäislähteiden äärelle. Esimerkiksi *Mustan kirjan* asiakirjoja hän julkaisi 1770-luvulla ystävältään ja kollegaltaan Upsalan piispa Carl Fredrik Mennanderilta (1712–1786) saamiensa asiakirjajäljennösten pojalta. Itse hän pääsi käsiksi *Mustaan kirjaan* vasta 1780-luvulla, kun se osin hämärän peittoon jääneiden vaiheiden jälkeen siirrettiin Tukholmaan Kuninkaalliseen kirjastoon. Hän ei koskaan saanut kirjaa lainaan Turkuun, vaan pohjasi julkaisutyönsä kopiolle, jonka teetti omalla kustannuksellaan Tukholmassa.⁵⁰

Sekä Porthanin että muiden ajan julkaisijoiden tavoitteena oli ennen kaikkea pelastaa historiallisia asiakirjoja ja mahdollistaa niiden tutkiminen. Arkistomatkojen tekeminen vaati aikaa, kontakteja, taloudellista panostusta sekä poissaoloa kotoa ja varsinaisesta virkistyöstä. Aineistojen käyttöoikeuden saaminen saattoi olla hankalaa ja edellä kuvattu arkistojen ja kirjastojen järjestämättömyys vaikeutti työskentelyä. Kaikilla asiakirjoista kiinnostuneilla ei myöskään ollut riittävää paleografista osaamista. Asiakirjojen tuhoutuminen ja katoaminen olivat konkreettinen uhka. Julkaiseminen ei aina vienyt omaa tutkimusta eteenpäin, mutta julkaisijat ajattelivat työssään myös muita tutkijoita, yleistä hyötyä ja tutkimuksen tulevaisuutta.⁵¹ Historioitsija Sven Lagerbring (1707–1787) kiteytti nämä ajatukset vuonna 1749: ”Sellaisen vaurion [häviämisen] voi helposti estää, jos tahdotaan vähemmän välittää omasta luulotellusta kunniaista, kuin yleisestä hyödyistä ja antaa esille se, mitä omistaa, vaikkapa sitä oikeastaan ei voida pitää mestariteoksena eikä ihmeenä.”⁵²

Porthan kuvasi itse *Piispainkronikkaa* hyvin vaatimattomasti huolella ja vaivalla kootuksi lähteiden varastohuoneeksi, joka mahdollistaisi tulevan tutkimuksen. Ajatus varastohuoneesta toistuu useaan otteeseen hänen kirjoituksissaan.⁵³ Se kuvaa hyvin myös julkaisemisen käytäntöjä, joista puuttui pitkään kokonaisvaltainen ote. Historiallisia asiakirjoja julkaistiin siellä missä voitiin usein ilman selkeää järjestystä ja ilman kuvausta asiakirjojen kokonaisuudesta. Osa tutkijoista onkin kuvaillut ajan lähdejulkaisemista kokoelmamaiseksi.⁵⁴ Silti asiakirjajulkaisut olivat mitä suurimmassa määrin tieteen avoimuuden edistämistä ja tutkimuksen mahdollisuuksien parantamista.

49 Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 1–10; Gunnar Suolahti, *Henrik Gabriel Porthan historiantutkijana*, Helsinki, 1901, 96; Heininen, ”Turun tiede ja valistuskauden Eurooppa”, 91; Saarenpää, ”Keskiajan piimeydestä valistuksen valoon”.

50 Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 71–72. Lähteiden kopiaimisesta arkistoissa, ks. Elise Garritzen, *Lähteiden lumoamat. Henry Biaudet, Liisi Karttunen ja suomalainen historiantutkimus Roomassa 1900-luvun alussa*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2011.

51 Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 93–98.

52 Suolahti, *Henrik Gabriel Porthan historiantutkijana*, 45.

53 Porthan Caloniukselle 10.5.1794, *Henrik Gabriel Porthans bref till Mathias Calonius 1*, red. Wilhelm Lagus, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 1886, 96; Palander, *Henrik Gabriel Porthan*, 179, käännös Palanderin. Ks. myös Porthan J. H. Lidenille 7.7.1787, *Bref från Henrik Gabriel Porthan till samtida*, 129.

54 Ks. Heininen, ”Porthanin piispainkronikka”, 130–131.

Aineistojen avoimuuden pitkä kaari

Historiallisten asiakirjojen julkaiseminen 1700-luvulla poikkeaa suuresti digitaalisten tutkimusaineistojen avaamisesta 2000-luvulla. Julkaisijat toimivat täysin erilaisessa tieteellisessä, tiedollisessa ja teknisessä ympäristössä ja vasta rakensivat asiakirjojen julkaisemisen ja jakamisen perusteita. Taustalla oli kuitenkin samankaltaisia tieteen läpinäkyvyyteen ja tiedon välittämiseen liittyviä tavoitteita.

Tutkimusaineistojen avoimuutta ohjaavat tällä hetkellä FAIR-periaatteet⁵⁵. Lyhenne muodostuu sanoista löydettävyys, saavutettavuus, yhteentoimivuus ja uudelleenkäytettävyys. Löydettävyys tarkoittaa sitä, että tutkimusaineistot on kuvailtu riittävällä tavalla ja niille on annettu pysyvä tunniste. Kuvailun tulee sisältää tietoja aineiston luonteesta ja sisällöstä ja kertoa mistä aineistossa on kyse. Saavutettavuudella puolestaan tarkoitetaan, että tutkimusaineisto on mahdollista saada käyttöön mahdollisimman helposti ja selkein ehdoin. Yhteentoimivuus merkitsee tutkimusaineistojen helppokäyttöisyyttä ja ymmärrettävyyttä. Tänä päivänä siihen liittyy vahvasti tekninen toteutus, kuten kone-luettavuus, mutta myös esimerkiksi yhtenäisen kielen ja teknisten ratkaisujen käyttö. Uudelleenkäytettävyydessä olennaista on, että tieteenalan omia hyviä käytänteitä on noudatettu julkaisemisessa. Se liittyy myös siihen, miten tutkimusaineistoja saa käyttää ja mikä on niiden alkuperä.⁵⁶ Periaatteiden määrittelyt kiinnittyvät vahvasti digitaaliseen toimintaympäristöön, mutta ne tähtäävät yleisellä tasolla kaikki siihen, että tutkimusaineistot olisivat mahdollisimman helposti ja laajasti saatavilla ja käytettävissä.

Löydettävyyden perustana oleva asiakirjajulkaisujen kuvailu oli 1700-luvulla vielä hyvin niukkaa. Käytännössä kuvailusta ei voida juuri puhua, sillä se kilpistyi ajoittaisiin hyvin lyhyisiin mainintoihin lähteen luonteesta.⁵⁷ Tapa julkaista yksittäisiä asiakirjoja kokonaisuusien sijaan sekä eri julkaisukanavien rinnakkainen käyttö tarkoittivat, että asiakirjojen kokonaisuudesta ja kontekstista on usein hankalaa muodostaa kuvaa.⁵⁸ Asiakirjojen tulkintaa ja käyttöä ohjaavaa tietoa ei ollut julkaisujen yhteydessä tarjolla.

Pysyvät tunnisteet puolestaan ovat digitaalisen ajan ilmiö.⁵⁹ Lähin niitä vastaava tieto oli pitkään arkistosijainti tai viite aikaisempaan julkaisuun. Tietynlaisesta pysyvyydestä huolimatta arkistosijainti on kuitenkin tunniste, joka saattaa ajan saatossa muuttua. Esimerkiksi arkistojen nimet ja sijoituspaikat sekä niiden sisäinen järjestys voivat vaihtua. Julkaisijat eivät voineet täysin luottaa asiakirjoja säilyttävien organisaatioiden pysyvyyteen ja kykyyn suojella asiakirjoja, mikä oli myös tärkeä syy julkaista niitä. Yksittäisillä asiakirjajulkaisuilla itsellään ei vielä 1700-luvulla ollut omia tunnisteita. Julkaistujen asiakirjojen etsimisen apuna saattoi käyttää niille annettuja otsikoita ja esimerkiksi sanomalehden julkaisutietoja. Myöhemmin vakiintuneita asiakirjojen numeroiteja ja julkaisusarjojen tunnuksia ei vielä tunnettu.⁶⁰

Löydettävyys liittyy osaltaan myös julkaisukanavan valintaan. Suomen kontekstissa Porthan valitsi käytännössä ainoat mahdolliset julkaisukanavat. Lukeva yleisö to-

55 Kaikki FAIR-periaatteet on seuraavassa kuvailtu mahdollisimman yksinkertaistetusti.

56 *FAIR-periaatteet; The FAIR Data Principles*, FORCE11, 2025, <https://force11.org/info/the-fair-data-principles/> (viitattu 10.06.2025).

57 Ks. ÅT 16.10.1783, 329–332.

58 Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkuo*, 100–101.

59 *Avoin tiede: pysyvä tunniste*, Tieteen termipankki, 2025, https://tieteentermipankki.fi/wiki/Avoin_tiede:pysyv%C3%A4_tunniste (viitattu 10.6.2025).

60 Vrt. esim. *Diplomatarium Fennicum*, jossa keskiaikaisille asiakirjoille on annettu DF-numero. Palvelussa julkaistuilla asiakirjoilla on myös aikaisemmissa julkaisuissa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa annettuja REA- ja FMU-numeroita. *Diplomatarium Fennicum*, Kansallisarkisto, 2025, <https://df.narc.fi/> (viitattu 16.6.2025).

dennäköisesti osasi etsiä asiakirjajulkaisuja niistä, vaikka luetteloita julkaisuista ei tehty. Löydettävyyttä saattoi parantaa välittämällä tietoa julkaisuista sekä itse julkaisuja kirjeitse yhteistyökumppaneille, ja näin Porthan myös toimi.⁶¹

Saavutettavuus ei tänä päivänäkään tarkoita vain sitä, että tutkimusaineistot ovat avoimesti saatavilla internetissä. Niihin pääsyä voidaan rajoittaa monin tavoin. Esimerkiksi tutkimusaineistojen arkistointiin ja jatkokäyttöön keskittyvässä Tietoarkistossa osa aineistoista on avoimia, osa on käytettävissä vain opinnäytetöihin ja tutkimukseen ja osan käyttöön pitää pyytää erikseen lupa.⁶² 1700-luvulla asiakirjajulkaisuissa ei ollut nykyisenkaltaisia käyttörajoitteita, mutta käytännössä lukeva yleisö oli vielä hyvin rajattu. Sanomalehtien ja väitöskirjojen saavuttaminen edellytti kontakteja, varallisuutta ja oppineisuutta. Julkaisut olivat saavutettavissa oppineelle lukutaitoiselle yleisölle eli niille, joille ne oli myös suunnattu. On hyvä muistaa, ettei avoin tiede edelleenkään tavoita läheskään kaikkia eikä kaikilla ole sellaisia tietoja, taitoja ja resursseja, että he voisivat ymmärtää tai hyödyntää tutkimustuloksia.

Saavutettavuutta voidaan ajatella 1700-luvun osalta hieman laajemmin. Porthanin julkaisut paransivat esimerkiksi *Mustan kirjan* asiakirjojen saavutettavuutta kokonaisuutena merkittävästi. Arkistot ja kirjastot eivät vielä juurikaan tarjonneet luetteloita tai apua kokoelmien käyttöön. Väitöskirjojen kautta asiakirjat levisivät oppineelle yleisölle sekä kotimaassa että ulkomailla. Niihin saattoi päästä käsiksi sekä yksityisissä kirjastoissa että esimerkiksi yliopistojen kirjastoissa. Sanomalehden kautta asiakirjoihin pääsivät tutustumaan myös säätyläistö, papisto ja virkamiehet sekä Turussa että sen ulkopuolella.⁶³ Saavutettavuutta lisäsi myös se, että käsin kirjoitetut asiakirjat julkaistiin painokirjaimin, jotka olivat keskiaikaiseen käsialaan tottumattomalle huomattavasti helpompia lukea kuin alkuperäinen käsiala.

Porthan seurasi tiiviisti myös muiden tekemää historiallisten asiakirjojen julkaisutyötä. Yhteentoimivuuden näkökulmasta kovin selkeitä ja yhteneväisiä julkaisukäytänteitä ei vielä ollut olemassa. Muoto, jossa asiakirjajulkaisu sisältää otsikon tai tunnusteen, ajoituksen, ingressin ja itse asiakirjatekstin, vakiintui vasta hieman myöhemmin.⁶⁴ Porthan pyrki kuitenkin muotoilemaan omat viittauskäytäntönsä siten, että ne noudattivat hänen tunteitaan ja hyviksi havaitsemiaan käytänteitä. Hän kommentoi julkaisemisen tapoja vain vähän, mutta korosti esimerkiksi huolellisen jäljentämisen ja oikeinkirjoituksen säilyttämisen merkitystä sekä tekstin jäsenystä välimerkkejä lisäämällä.⁶⁵

Luennoillaan Porthan käsitteli myös lähteiden käyttämisessä ja julkaisemisessa tarvittua osaamista. Hän nosti esiin esimerkiksi latinan kielen taidon, asiakirjojen päiväysten ymmärtämisen tärkeyden sekä asiakirjojen muotojen, sinettien ja nimikäytäntöjen tuntemisen. Nämä kaikki ovat taitoja, joiden avulla yhteentoimivuutta ja uudelleenkäytettävyyttä oli mahdollista rakentaa. Akatemian kirjastoon Porthan kokosi opiskelijoiden käyttöön oppaita ja sanakirjoja, jotka auttoivat työssä. Julkaisemisesta ja julkaisujen käy-

61 Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 67–101.

62 *Aineistojen käyttö ja lataaminen*, Tietoarkisto, 2025, <https://www.fsd.tuni.fi/fi/aineistot/aineistojen-kaytto-ja-lataaminen/> (viitattu 10.6.2025).

63 Porthan Caloniukselle 25.7.1791, *Henric Gabriel Porthans bref till Mathias Calonius I*, 4–5; Heininen, "Turun tiede ja valistuskauden Eurooppa", 91; Ikonen, *Åbo Tidningar 1771–1808*, 17, 26–30; Tommila, "Suomen sanomalehdistön alkuvaiheet", 25, 59, 68; Manninen, *Valistus ja kansallinen identiteetti*, 154–158, 165–168; Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 67–101.

64 Ks. esim. *Diplomatarium Fennicum*.

65 ÅT 16.10.1783, 329–332.

töstä kiinnostuneiden oli siis mahdollisuus tutustua niihin yhteisiin käytäntöihin, joita oli olemassa.⁶⁶

Uudelleenkäytettävyyteen liittyy olennaisesti tekijänoikeus ja omistusoikeus. *Mustan kirjan* ja monien muiden asiakirjalähteiden kohdalla kyse oli kuitenkin jo 1700-luvulla aineistosta, johon ei kohdistunut mitään erityisiä vaatimuksia. Tekijänoikeudesta kyllä keskusteltiin jo Ruotsissa 1700-luvulla etenkin painovapauslain yhteydessä, mutta ensimmäinen tekijänoikeuslaki säädettiin vasta 1810. Tekstejä lainattiin ja käytettiin uudelleen ilman merkittäviä rajoituksia, mutta varsinaista plagiointia ei katsottu hyvällä. Myös sanomalehdissä ja väitöskirjoissa julkaistuja asiakirjoja saattoi käyttää vapaasti.⁶⁷ Arkistoaineistojen äärelle pääseminen saattoi olla vaikeaa, mutta niitä säilyttävät arkistot ja kirjastot eivät yleensä pyrkineet estämään asiakirjojen jatkokäyttöä ja julkaisemista sen jälkeen, kun tutkija oli saanut niihin pääsyn. Kyse oli jo tässä vaiheessa ikään kuin julkisesta aineistosta ja ajatus siitä, että kansalaisilla tuli olla mahdollisuus arvioida hallinnon toimia ja perehtyä kansan menneisyyteen, alkoi muotoutua.

Lopuksi

Tarkasteltaessa Henrik Gabriel Porthanin tieteellistä toimintaa näkyvät tieteen avoimuus ja avoimuuden käytänteiden kehittäminen siinä monin tavoin. Porthan toimi aktiivisesti käytännössä kaikilla tieteen avoimuuden kannalta keskeisillä areenoilla. Hän pyrki edistämään monikielisen tieteellisen tiedon saatavuutta ja välittämään sitä myös akatemian piirin ulkopuolelle valiten tarkoin kuhunkin tarkoitukseen sopivan viestinnän kanavan. Lisäksi hänellä oli tärkeä rooli tieteen parissa toimivien yhteistyöverkoston ja niitä ylläpitävien rakenteiden, kuten tieteellisten seurojen, vaikuttajana.

Myös Porthanin ja hänen aikalaistensa historiallisten asiakirjojen julkaisutyössä on havaittavissa aivan samoja lähteiden saavutettavuuteen, käytettävyyteen, yhteisten käytänteiden noudattamiseen ja jatkotutkimuksen mahdollistamiseen tähtääviä tavoitteita kuin nykyään tutkimusaineistojen hallinnassa. Kun Porthanin toimintaa jäsennetään FAIR-periaatteiden kautta, nousee esiin toimintatapoja ja strategioita, joiden avulla näihin tavoitteisiin pyrittiin ja joiden pohjalta monet nykyisistä käytänteistä ovat rakentuneet.

Porthan ei tiettävästi käyttänyt termiä avoimuus. Hän kirjoitti esimerkiksi kokoelmiensa tunnettavuudesta, lähteiden asettamisesta tulevien tutkijoiden käytettäväksi sekä julkaisemisesta.⁶⁸ On selvää, että hänellä oli kaikessa tieteellisessä työssään jatkuvasti mielessä se, kuinka hän voisi parhaiten edistää tiedon säilymistä ja leviämistä ja siten tukea paitsi aikalaisten, myös tulevien sukupolvien tutkimustyötä.

Etenkin tutkimusaineistojen avaaminen saattaa olla jo valmiiksi julkisesti saatavilla olevia arkistoaineistoja käyttäville laadullista tutkimusta tekeville tutkijoille välillä vaikeasti perusteltavissa.⁶⁹ Erityisesti historian tutkimusta on perinteisesti voitu arvioida ja siinä käytetty lähdeaineisto löytää tarkan viittaamisen avulla. Oman tutkimusaineiston ja

66 "Föreläsningar öfver Archaeologien hållne af Henric Gabriel Porthan", *Henrici Gabrielis Porthan Opera omnia III*, toim. Eero Matinelli, Porthan-Seura, Turku, 1966, 264–265, 272–273; Saarenpää, *Turun tuomiokirkon Musta kirja ja lähteiden julkaisemisen jatkumo*, 97–98.

67 Duha Elsayed & Tanja Toropainen, "Tekijänoikeus Ruotsin vallan aikaisessa suomenkielisessä kirjallisuudessa", *Sananjalka* 62 (2020), 156–175, <https://doi.org/10.30673/sja.91088>; Sari Kivistö, *The Vices of Learning. Morality and Knowledge at Early Modern Universities*, Brill, Leiden, 2014, <https://doi.org/10.1163/9789004276451>.

68 Ks. esim. Porthan Caloniukselle 10.5.1794, *Henrik Gabriel Porthans bref till Mathias Calonius I*, 96; Porthan J. H. Lidenille 7.7.1787, *Bref från Henrik Gabriel Porthan till samtida*, 129.

69 Vrt. Fält, "Tutkijoiden digitaaliset tutkimusaineistot", 39–75.

sen pohjalta laadittujen muistiinpanojen, tietokantojen ja vastaavan aineiston julkaiseminen voi siis tuntua tarpeettomalta. Uskon, että aineistonhallinnan ja tutkimusaineistojen julkaisemisen pitkän perinteen analysoiminen voi auttaa etenkin humanisteja ja muita ihmistieteljiöitä hahmottamaan paremmin tutkimusaineistojen avaamisen merkitystä ja tarvetta.

Taina Saarenpää
taina.saarenpaa [apud] ulapland.fi

FT Taina Saarenpää on tutkimusaineistojen elinkaareen erikoistunut tutkija, joka on väitellyt Turun yliopistosta. Saarenpää työskentelee tutkimusaineistoihin ja avoimeen tieteeseen keskittyvänä tietoasiantuntijana Lapin yliopistossa.